

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

132:4 • 2012

Anmälan av böcker utgivna 2009 och 2010

STEFAN AMIRELL *Utrikespolitiska institutet, Stockholm*

Föreliggande anmälan avser ett urval av böcker rörande svensk och nordisk historia utgivna 2010 och i några fall 2009. Det rör sig om böcker som redaktionen, med beaktande av recensionsrådets synpunkter, har bedömt som viktiga att uppmärksamma i *Historisk tidskrift*, men som av en eller annan anledning inte har recenserats eller kommer att recenserats i tidskriften. Då två år eller mer har förflutit sedan utgivningen av böckerna i fråga anmäls de på detta sätt för att recensionsavdelningen även fortsättningsvis skall kunna hålla rimlig aktualitet. Till skillnad från de reguljära recensionerna i *Historisk tidskrift* innehåller denna anmälan inga kvalitativa omdömen om de behandlade böckerna.

Samuel Edquist, Lars Hermanson & Stefan Johansson (red.), *Tankar om ursprung: forntiden och medeltiden i nordisk historieanvändning* (Stockholm: Statens historiska museum 2009). 368 s.

Tankar om ursprung är en antologi i vilken 18 forskare, företrädesvis nordiska historiker och arkeologer, behandlar etniska och nationella ursprungsmyter från forntiden och medeltiden. Boken fokuserar på hur myterna har använts och tolkats inom ramen för den senare nationella historieskrivningen i de nordiska länderna. Bland annat avhandlas 1300-talets panskandinaviska identitet (Sverrir Jakobsson), bilden av Ryssland och ryssar i medeltidens Sverige (Andrej Sjtjeglov), Sven Lagerbrings historieskrivning (Anna Wallette), forntidsuppfattning och minnesvård i 1800-talets Sverige (Ola W. Jensen), historiska myter i sångtryck från 1800-talet (Hanna Enefalk), bruket av medeltiden vid Stockholmsutställningen 1897 (Jonas M. Nordin), moderna ursprungsberättelser om Gotland (Samuel Edquist), den svenske vikingen i fakta och fiktion (Stefan Johansson) och samtida vikingaidentitet (Bodil Petersson).

Jan Brunius, *Vasatidens samhälle: en vägledning till arkiven 1520–1620 i Riksarkivet* (Stockholm: Riksarkivet 2010). 256 s.

Jan Brunius arkivguide till Vasatidens källor är organiserad i sex huvudkapitel, som vart och ett fungerar som ingångar till olika aspekter av epoken. De sex kapitlen är "Stat och samhälle 1520–1620", "Fogdar, bönder och skatter", "Kungar, kansli och kammare", "Adel, präster och borgare", "Riket och omvärlden" samt "Fakta runt arkiv, mynt, mått och ord". Centrala begrepp och aspekter av samhällets organisation förklaras och illustreras av reproduktioner av det relevanta arkivmaterialet. Boken innehåller även en omfångsrik bibliografi, en förteckning över relevanta arkiv och samlingar samt ett omfattande register.

Peter Haldén (red.) *1648: den westfaliska freden: arv, kontext och konsekvenser* (Lund: Nordic Academic Press 2009). 221 s.

Boken *1648: den westfaliska freden* består av fyra texter som belyser olika svenska och internationella aspekter av freden med syfte att revidera den etablerade statsvetenskapliga tolkningen av freden. Förutom Haldén medverkar Mats Hallenberg och Jan Lionel Sellberg samt Bo Stråth, som har skrivit förordet. Boken innehåller även den första moderna svenska översättningen av fredstraktaten samt det kompletta fredsfördraget i Osnabrück mellan den svenska drottningen och den tysk-romerske kejsaren.

Henrik Knif, *Leva och låta leva i gamla Europa: Saint-Évremond, Metastasio, Fredenheim och Oxenstierna* (Stockholm: Atlantis 2010). 295 s.

Leva och låta leva i gamla Europa är en samling av sju essäer om fyra personers livsöden och intressen i 1600- och 1700-talens Europa. Genom det personhistoriska greppet syftar boken till att ge initierade inblickar i den europeiska kulturhistorien, varvid en rad olika aspekter av barockkulturen avhandlas, däribland livsåskådning, politik, filosofi, litteratur, teater, musik, samlarmani, naturdyrkan, gastronomi, vinhistoria samt kärlekens och duellerandets teori och praktik.

Per-Ola Räf, *Fårkonsulenter på 1700-talet: biografisk matrikel över eleverna vid Jonas Alströmers schäferskola på Höjentorp och i Alingsås 1736–64* (Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien 2010). 158 s.

Fårkonsulenter på 1700-talet inleds med ett företal och fyra kortare texter som belyser olika aspekter av Jonas Alströmers lantbruksskola på Höjentorp och i Alingsås. Förutom huvudförfattaren medverkar i dessa Leif Gidlöf, Carin Martiin, Lars Tidén och G. F. Berggren. Bokens huvuddel utgörs av Räfs biografiska matrikel över eleverna vid lantbruksskolan. Matrikeln är baserad på omfattande arkiv- och litteraturstudier och syftar till att ge inblickar i den tidigaste professionaliserade lantbruksutbildningen i Sverige samt att spegla fårkonsulenternas livskarriärer. Matrikeln kompletteras med ort- och personregister samt tre bilagor med källutgåvor. Boken är, enligt förlaget, ”i första hand av intresse för lantbruks- och personhistoriker som sysslar med 1700-talet”.

Magnus Henric Brummer, *Försök til et swenskt skogs- och jagt-lexicon*, [Ny utg.] (Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien 2010). 159 s.
Axel Cnattingius, *Svenskt skogslexikon*, [Ny utg.] (Stockholm: Kungl. Skogs- och lantbruksakademien 2010). 224 s.

Böckerna utges parallellt som nyutgåvor av två lexika som ursprungligen publicerades 1789 respektive 1894. Brummers volym är återgiven i nytryck men med bibehållen originalstavning medan Cnattingius text är återgiven i faksimil. Båda utgåvorna innehåller vidare nyskrivna introduktionskapitel som sätter in böckerna och deras betydelse i sina respektive sammanhang.

Joachim Mickwitz (red.) *Havet, minnet, slaget: kriget 1808–09* ([Kimito]: Sagalunds museistiftelse 2009). 159 s.

Havet, minnet, slaget är en antologi där tolv finska och svenska historiker belyser olika, mindre kända aspekter av 1808–1809 års krig. Den är ett resultat av två seminarier som hölls hösten 2008. Bland de diskuterade aspekterna märks Östersjön som krigsteater (Jan Glete), befälsrekrytering till skärgårdsflottan och lantvärnet (Hans Norman), Sverige i rysk politik och strategi (Jyrki Paaskoski), krig på havets villkor (Pertti Hakala), minnet av skärgårdskriget (Nils Erik Villstrand), monumenten vid Oravais och Jutas

(Henry Nygård), veteranerna och femtioårsminnet av kriget (Britt-Marie Villstrand), slaget vid Sandöström och litteraturen (Göran Eriksson), slaget vid Oravais 1808 (Lars Ericson Wolke), slagfältsarkeologi vid Oravais (Bo Knarrström) samt den finska bilden av kriget (Martin Hårdstedt).

Lars Elenius, Patrik Lantto & Matti Enbuske (red.) *Fredens konsekvenser: samhällsförändringar i norr efter 1809* (Luleå: Luleå tekniska universitet 2009). 251 s.

Fredens konsekvenser är en tvärvetenskaplig antologi bestående av 17 bidrag från svenska, finska och ryska forskare. Fokus för intresset är de konsekvenser som freden 1809 fick för de nordligaste delarna av Sverige, Finland, Norge och Ryssland, särskilt med avseende på minoritetspolitiska, språkliga, sociala, ekonomiska och militärstrategiska aspekter. Bidragen är organiserade i fem avdelningar, var och en bestående av två–fyra kapitel: "Förändringar i den regionala identifikationen" (Lars Elenius, Maria Lähteenmäki, Einar Niemi, Ulf Wiberg), "Sociokulturella förhållanden vid en nationsgräns" (Matti Enbuske, Johanna Vaattovaara, Pirjo Jukarainen, Birger Winsa), "Samernas samhälle i förvandling" (Steinar Pedersen, Patrik Lantto, Ritva Kylli, Jukka Nyyssönen), "Lingvistiska förändringar" (Erling Wande, Harriet Kuoppa, Henning Johansson) samt "Ekonomiska och militärpolitiska konsekvenser" (Martin Hårdstedt, Alexey Komarov, Nils-Gustav Lundgren).

Nils Ekedahl (red.) *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte* (Stockholm: Norstedt 2010). 351 s.

Antologin *En dynasti blir till* behandlar hur Karl XIV Johan och Oscar I använde sig av både traditionella och nya medier för att vinna folkligt stöd. Boken består, förutom av ett inledande och ett avslutande kapital författade av redaktören, av följande bidrag: "Riter och ceremonier kring Karl XIV Johan" (Mikael Alm), "Maktens rum och rummens makt" (Britt-Inger Johansson), "Monarken möter medborgarna" (Per Sandin), "Kungafamiljen i Stockholms musikliv" (Karin Hallgren), "Kungens skaller och folkets" (Nils Ekedahl), "Kungahuset i pressens sken" (Cecilia Rosengren) samt "Ett liv utan jämförelse?" (Solfrid Söderlind).

Julius Rocca, *Hur Karolinska institutet kom till* (Stockholm: Karolinska institutet University Press 2010). 107 s.

Karin Johannisson, Ingemar Nilsson & Roger Qvarsell (red.), *Medicinen blir till vetenskap: Karolinska institutet under två århundraden* (Stockholm: Karolinska institutet University Press 2010). 416 s.

Olof Ljungström, *Ämnessprängarna: Karolinska institutet och Rockefeller Foundation 1930–1945* (Stockholm: Karolinska institutet University Press 2010). 319 s.

I samband med Karolinska institutets 200-årsjubileum 2010 publicerade Karolinska institutet University Press ett flertal böcker om institutets historia, bland dem dessa tre som kan sägas vara av bredare historievetenskapligt intresse. Roccas korta introduktion till historien om Karolinska institutets grundande är en översättning av den tidigare engelska utgåvan (2006). I antologin *Medicinen blir vetenskap* behandlar nio idéhistoriker olika aspekter av Karolinska institutets historia och dess betydelse för de medicinska vetenskapernas utveckling under perioden 1810–2010. Olof Lungströms bok *Ämnessprängarna* behandlar den betydelse som den amerikanska stiftelsen Rockefeller Foundation hade för forskningen vid Karolinska institutet under 1930- och 1940-talen.

Christer Ahlberger (red.), *Historier: art- och nittonhundratalets skönlitteratur som historisk källa* (Göteborg: Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet 2009). 268 s.

I antologin *Historier* diskuteras, med utgångspunkt i en tvärvetenskaplig konferens 2008, hur skönlitteratur kan användas som källa till historiska studier. Bokens 30 kapitel är skrivna av forskare i historia, idéhistoria, ekonomisk historia och litteraturvetenskap och består av förhållandevis korta forskningspresentationer, som exemplifierar över hur skönlitteratur kan användas som källa till olika aspekter av 1800- och 1900-talens historia.

Per Clemensson & Lennart Limberg (red.), *Göteborgs-emigranten 7* (Göteborg: Göteborgs-emigranten 2010). 233 s + 1 CD-skiva.

Den sjunde forskningsrapporten från projektet Göteborgs-Emigranten består av nio kapitel: "Tidig emigration från Norden" (Lennart Limberg),

"Svenskfödda befälhavare i USA" (John E. Persson), "Återvändare" (Lennart Limberg), "Återvändare från Haga" (Ewert Arwidsson), "Utvandring via Tyskland" (Lennart Limberg), "Historien om EmiWebb" (Mathias Nilsson), "Brasilienfararnas många anhalter" (Gunvor Flodell), "Sillgatan – utvandarstråket" (Ulf Beijbom) samt "Tidiga emigrantbroschyrer" (Per Clemensson). På en medföljande CD återfinns dessutom personregister över svenska utvandrare till södra Brasilien, tidiga emigrantbroschyrer, förteckning över återvändare från Amerika till Göteborgs Haga 1883–1920 samt register över svenska sjökaptener på USA:s västkust.

Giuseppe Nencioni, *The Italians in the Arctic explorations: a critique of the reinterpretation of nationalism: with an appendix containing Finn Malmgren's diary* (Umeå: Umeå University and the Royal Skyttean Society 2010). 131 s.

Boken beskriver de sju polarexpeditioner i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet i vilka italienare var involverade. I synnerhet undersöks relationerna mellan å ena sidan italienarna och å andra sidan andra nationers medlemmar, däribland svenskar, norrmän, österrikare, ryssar och danskar. Författaren menar att nationalismen i den arktiska kapplöpningen inte skapade konflikter utan i stället var en källa till sund tävlingsanda och solidaritet. I ett appendix återges också dagboksanteckningar skrivna 1928 av polarresenären Finn Malmgren.